

İŞKENCE KONUSUNA YAKLAŞIMDA DÜŞÜLEN YANLIŞLAR

Emre KAPKIN*

İşkencenin insanın toplumsal örgütlenmesi kadar eski olduğunu düşünecek olursak her insanın işkence konusunda bilgisi, düşüncesi ve duygusu bulunması doğaldır. Ancak konuya sistemli ve bilimsel olarak daha derinlemesine yaklaştıkça bu bilgi ve düşüncelerin bazı yanlışlıklar taşıdığını görmekteyiz. Dahası basit gibi görünen bu yanlışlıklar işkencenin önlenmesini olanaksızlaştırmaya dek uzanan sonuçlar yaratabilmektedir.

İşte bu nedenle bu yazıda işkence konusunda düşülen bazı yanlışlara ve olası sonuçlarına değineceğiz. Bu yaklaşım yanlışlarını dört gruba ayırabiliriz:

- 1) İşkence olgusuna ilişkin olanlar
- 2) İşkencecilere ilişkin olanlar
- 3) İşkence görenlere ilişkin olanlar
- 4) İşkenceye hekim ya da araştırmacı yaklaşımına ilişkin olanlar

1. İşkence olgusuna ilişkin yanlışlar

1.1. İşkencenin amacı

İşkencenin salt bilgi almak için uygulandığı inancı oldukça yaygındır. O denli yaygındır ki hem işkence yapan, hem yapılan hem de konuya doğrudan katılmayıp yalnızca varlığı hakkında bilgisi olan kişiler bu inançta birleşirler. Bu sonuncu grubu

* Dr., Psikiyatri Uzmanı, TLHV İzmir Temsilciliği Konsültan Psikiyatristi.

oluşturanlar elde edilmeye çalışılan bilginin yaşamsal önemi olduğu durumlarda işkencenin haklı olabileceği biçiminde bir kamuoyu oluşmasına yetecek denli kalabalık bir grup oluşturmaktadırlar.

Oysa işkencenin en az üç temel amacı vardır: 1) Bilgi almak 2) Kurbanın ruhsal örgütlenmesini bozmak ve 3) Toplumda korku yaratmak. Özellikle siyasi tutuklulara uygulanan işkencede ikinci ve üçüncü amaç öncelik kazanmaktadır. Bir siyasal örgüt üyesinden işkence altında bilgi alınabileceğini düşünsek bile bu bilgiye güvenilemeyeceği ya da bu bilginin yansız mahkemelerde kullanılamayacağı açıktır. Üstelik çoğu kez işkencenin bilgi almaktan çok doğru ya da yanlış bir bilgiyi kurbanı kabul ettirmeye -yani kurbanın ruhsal örgütlenmesini bozup inandırdığı bir gerçeği ona zorla kabul ettirmeye- yönelik olduğunu biliyoruz. Öte yandan sodium amtyal sorgulaması gibi -yasal ve kişi haklarıyla bağdaşır olmamakla birlikte- daha güvenilir ve daha pratik bir yöntemin kullanılmaması bilgi alma amacının aslında çok da ciddi bir amaç olmadığı düşüncesini destekler nitelikte bir olgudur.

O zaman işkencenin temel amacının kurbanın ruhsal örgütlenmesini zedelemek olduğunu söyleyebiliriz. Bilgi alma amacı ise kurbanın savunucu gücünü bilgi vermeme konusuna odaklamasına yol açan bir sahte hedef, bir tür şaşırtmacadır. Kurban, savunucu güçlerini bilgi vermeme gibi aslında çok da önem taşımayan bir kavramda yoğunlaştırırken ruhsal örgütlenmesini bir ölçüde savunmasız bırakmaktadır.

Burada ruhsal örgütlenme kavramını ruhsal sağlamlık ya da güçlülük anlamında kullanmadığımızı belirtmek gerekir. Deyim daha çok kişinin davranış ve tepki kalıpları, inanç sistemleri, değer yargıları açısından bir iç tutarlılık içerisinde olması biçiminde alınmalıdır. İşkence işte bu iç tutarlılığı bozmaya, kişide bir daha eski bütünlüğünü sağlayamayacağı biçimde bir yıkım yaratmaya yönelmektedir.

Bu yanılginın en önemli sonucu bilgi vermemeyi başarmış bir işkence kurbanının işkence sonrasında ortaya çıkan ruhsal bozukluk tablosunun işkenceyle neden-sonuç ilişkisini kabul etmeye karşı direnç göstermesi ve böylece sağaltım sürecini zorlaştırmasıdır. Bilgi vermiş olanın da yaşadığı ruhsal sorunların nedenini işkenceye değil kendi dirençsizliğine bağlaması ve bir anlamda sorunun nedenini içselleştirerek daha ağır bir yıkıma uğramasıdır. Öte yandan bu yaklaşım elde edilmeye çalışılan bilginin önemi (örneğin ileri tarihteki bir sabotajın yeri ve zamanını öğrenme çabası) nedeniyle işkencenin haklı ve gerekli olduğu durumlar olabileceği biçiminde bir düşünceye yaygınlık kazandırarak bu insanlık suçunun yokedilmesi çabalarını yavaşlatmaktadır.

1.2. İşkence türleri ve işkencenin şiddeti

Her zaman işkencenin 1) Fiziksel işkence ve 2) Psikolojik işkence biçiminde iki gruba ayrıldığını görürüz. Fiziksel işkence yöntemlerinin uzun listeleri yapılır, bireyin bu yöntemlerden hangisine ne ölçüde maruz bırakıldığı araştırılır ve

işkence sonuçlarıyla bu veriler arasında ilişki kurulmaya çalışılır. Psikolojik işkence ise daha yüzeysel biçimde ele alınır ve işkence sonrası ortaya çıkan psikolojik bozukluk tablolarındaki rolü bile çoğu kez ihmal edilir.

Bu yaklaşım biçiminin hem hukuksal hem de sağaltımsal olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Fiziksel işkence yöntemlerinin ön plana alınması, şiddet sıralamaları oluşturulması, işkenceye maruz kalmanın sayısallaştırılması hafif, orta, ağır işkence ya da kabul edilebilir işkence, kabul edilemez işkence gibi ayrımların yapılması sonucunu doğurabilmektedir. Bu da kabul edilebilir işkence sınıfına girecek davranışlar için bir tür hoşgörü gelişmesine yol açabilir. Öte yandan işkence görenler de işkence sonrasında yaşadıkları ile işkencenin türü arasında doğrudan bir ilişki kurma eğilimi benimsemekte ve salt psikolojik değişkenlerden ileri gelen ruhsal sorunları yadsıma eğilimi göstermektedirler. Bu da sağaltım çalışmasının önünde ciddi bir engel oluşturmaktadır.

Oysa gözaltına alınmaktan salıverilmeye ya da yargı güvencesine (burada yargı güvencesini ideal anlamda değil mahkeme kayıtlarına sanık olarak geçmenin hiç değilse kayıp kişilerden biri ya da faili meçhul bir cinayetin kurbanı olma olasılığının kısmen önlenmesi anlamında kullanıyoruz) ulaşmaya dek tüm süreç boyunca birey en yoğun olarak psikolojik saldırıyla karşı karşıya kalmaktadır. Dahası pek çok fiziksel işkence yöntemi asıl zedeleyici etkisini eşlik eden psikolojik etmene borçludur. İşkence gören pek çok kişi gözleri bağlı olarak dövülmenin çok rahatsızlık verici olduğunu belirtmektedir. Darbenin nereden ve ne zaman geleceğinin bilinmemesi ve çaresizlik darbeden daha yıpratıcı olmaktadır.

İşkence olgularında bilgi toplarken fiziksel işkencenin türleri ve ağırlığını saptama çabası iki önemli sürecin arka planda kalmasına neden olabilmektedir: 1) Gözaltına alma sırasında yaratılan psikolojik ortam ve 2) Fiziksel acı verme öncesinde kişinin dış dünyadan tümünden yalıtılması. Genellikle gözaltına alınan kişilerin alınıp götürülmesi ve daha sonra veya o sırada evlerinde arama yapılması sırasında, kişide bireysel gizliliğinin yokedildiği, sosyal ortamından soyutlandığı, en yakın çevresinin de tehdit altında olduğu duygusunu uyandırmaya özen gösterilmektedir. Aslında işkence bu evrede başlamıştır ve tümüyle psikolojik nitelikte olabilmektedir. Yukarıda sözü edilen ruhsal örgütlenmeye en önemli darbe bu evrede vurulur. Kişinin gizliliğine ve bireysel değerlerine saldırılmaktadır. Komşular ürkütülmüştür ve tutuklu geri döndüğünde eski çevresinde rahat edemeyecektir.

Sorgulama öncesinde kısa ya da uzun süren bekletme, genellikle tek başına bir hücrede bekletme de bir diğer işkence ögesidir. Bazen bu öge kişide fiziksel acının bir an önce başlamasını isteme biçiminde paradoksal bir duygu yaratacak düzeyde ağır bir baskı yaratabilmektedir.

Fiziksel işkence sırasında da işkencenin gerçek amacına yönelik çabaların ön plana çıktığını bu nedenle de psikolojik yöntemlerin zenginleştiğini görüyoruz. Her şeyden önce acı verme ve aşağılamanın bedensel değil ruhsal yapıya saldırı

olduğunu düşünmeliyiz. Bedensel acı vermeye yönelik yöntemler ruhsal direnci düşürmek için bir araç olarak ele alınmalıdır. Fiziksel işkence kavramının önde tutulması, fiziksel somut bir belirtinin saptanamaması durumunda işkencenin bulunmadığını öne sürme biçiminde, işkencecileri yasa önünde sorumluluktan kurtaran bir sonuç doğurmaktadır. Bu, fiziksel bir belirti bulunmadığı zaman bir ruhsal hastalığın var olmadığını öne sürme gibi bilim dışı bir yaklaşımdır. Öte yandan yargı organları örneğin suç işleyen akıl hastalarının değerlendirilmesinde bir fiziksel bulgu koşulu aramadan psikolojik bozukluk varlığını kabul ederken işkence görmüş kişinin ruhsal durumundaki bozukluğu işkence kanıtı saymama eğilimi göstermektedirler. Bu yanlı tutumun tuzağına düşmemek için işkence gördüğünü öne süren kişinin muayenesinde ayrıntılı psikolojik değerlendirme yapılması koşulu üzerinde dırtilmesi ve salt psikolojik bozuklukların bile işkence kanıtı sayılması için hukuksal bir savaşım verme gerekliliği vardır.

Çarpıcı bir örnek olarak gözaltındaki ölüm olgularının bazılarının resmi makamlarca intihar olarak bildirilmesini alabiliriz. Bu açıklamayla polis yetkilileri ölümün sorumluluğundan kurtulduklarını düşünmekte bu nedenle de bu açıklamayı çekinmeden yapabilmektedirler. Oysa bu intiharların gerçek olduğunu kabul etsek bile gözaltı sürecinde gerçekleşmiş olmalarını bu kişiler üzerinde ölümü seçmeye yöneltecek ağır bir baskı uygulandığının kanıtı saymamız gerekir.

1.3. Kadınlara yönelik cinsel işkencenin önemi

Kadınlara cinsel sarkıntılık ve tecavüzün ya da cinsel bölgelere yönelik işkencenin daha ağır bir işkence türü olarak kabul edilmesi ağır işkence hafif işkence ayırımını kabul etme ve dolaylı olarak işkencecilere hafifletici nedenler sağlama sonucu doğurmaktan başka bir işe yaramaz. Bir insanın kendi isteği dışında başka insanların önünde soyunmak zorunda kalması işkence ve cinsel tacizdir ve bu açıdan erkeklerle kadınlar arasında ayırım yapılmamalıdır.

İşkenceci kurbanın özgüveni ve kişilik örgütlenmesini yıkmaya çabaladığı için onun en özel yönlerini birincil saldırı hedefi olarak benimsemesi doğal olacaktır. İnsanın cinselliğine yönelik işkenceyi psikolojik işkencenin derinlemesine etkili bir türü olarak ele almak gerekir.

2. İşkenceciye ilişkin yanlışlar

2.1. İşkencecilerin psikolojik yapısı

Herhangi bir kişiye (hatta konu üzerinde derinlemesine düşünmeyen bir psikolog ya da psikiyatriste) işkencecilerin nasıl insanlar olduğu konusunda bir soru yöneltildiğinde genellikle insanlara acı vermekten zevk alan bir tip çizer. Bu kişinin böyle olmasında sevgisiz bir çocukluğun rol aldığını, bu kişilerin yalnız yaşayan insanlar olduğunu, toplumla uyumlu ilişkiler kuramadıklarını da ekleyebilir. Bu yaklaşım "bir insana bu denli acı çektiren birinin normal sağlıklı bir insan

olması olanaksızdır,, düşüncesinin ürünüdür. Psikodinamik olarak bu yanıtla kişi bir işkenceciyle kendisi arasındaki en küçük benzerliği ortadan kaldırma güdüsüyle davranmaktadır.

Ancak bu yaklaşım bazı soruları yanıtsız bırakmaktadır. Bu tür kişilik bozukluklarının çok seyrek görüldüğü (% 0.1 ve daha az) saptandığına göre bir güvenlik biriminde bu bozukluğu gösteren her kişiye karşılık sağlıklı ve işkenceyi onaylamayan pek çok kişinin bulunması gerekir. Böyle bir ortamda ise işkencecilerden rahatsız olan ve işkenceyi durdurmaya çalışacak ya da en azından bu olaylardan duyduğu rahatsızlıkla yakınmasını başka insanlara ileticek pek çok kişi çıkması beklenir. Ama böyle bir durumla hemen hiç karşılaşmamıştır.

Öte yandan hukukun askıya alındığı yönetim dönemlerinde işkence uygulamasının ulaştığı sayılar ve işkence süreleri işkencecilerin ağır sadistik kişilik bozukluğu olan insanlar olması olasılığını matematiksel olarak (yukarıda belirtilen sıklık gözönüne alındığında) ortadan kaldırmaktadır.

O zaman bu yanlış düzeltip işkencecileri başka bir biçimde tanımlayabiliriz: İşkenceciler normal sağlıklı insanlardır. Bir otoritenin izni ve koruması altında ve yaptıkları kötü davranışın yüceltilmiş bir amaca hizmet etmek nedeniyle kaçınılmaz hatta yararlı olduğu inancıyla ve kimliklerinin gizli kalacağı güvencesiyle davranan sıradan insanlardır. Kamu görevlileridir.

Bir deneysel psikoloji araştırması bu savımızı desteklemektedir.* Öğrenmede cezanın rolü üzerine bir araştırma diye tanıtılan bir deneye katılan denekler kurayla iki gruba ayrılmış, öğrenci rolündekiler bir odaya alınıp deneyi yürüten laboratuvar önlüklü bir kişinin denetiminde öğretmen rolündeki kişiler tarafından kollarına bacaklarına elektrik kabloları bağlanmıştır. Öğretmenle denetçi odadan çıktığında bu sahte öğrenci odadan çıkarılmıştır. Deneyin yürütüldüğü odada üzerinde 15'er voltluk aralıklarla 450 volta kadar akımlar veren bir elektrik şoku kaynağı bulunmaktadır. Düğmelerin verdiği akımlar hafif, orta, kuvvetli, çok kuvvetli, şiddetli, çok şiddetli şok, tehlike: aşırı şok ve xxx biçiminde işaretlerle ve sonuçlar kırmızı etiketle işaretlenerek yapılan işlemin ağırlığı konusunda bir vurgulama oluşturulmuştur. Öğretmen bir mikrofondan sözde öğrenciye soru sormakta ve her yanlış yanıtla giderek artan bir elektrik şokunu yandaki odaya göndermektedir. Yandaki odadan gelen yanıtlar teybe alınmış yanıtlardan başka bir şey değildir. Ama her elektrik şokuyla birlikte öğrencinin acı çektiğini gösteren çığlıklar da işitilmektedir. Öğretmen daha yüksek voltaj verme konusunda duraksama gösterdiğinde otoriteyi temsil eden denetçi "lütfen devam edin" gibi nötr bir cümle kullanmaktadır.

* Milgram, S. Behavioral Study of Obedience, J Abn Soc Psychol 1963; 67: 371-376
Some Conditions of Obedience and Disobedience to Authority, Int-Psychtat. 1968; 6: 259-276
Psikolojiye Giriş Ders Kitabı (Clifford T. Morgan) Yay. Haz. Sirel Karakaş, H.Ü.Psikoloji Böl. Yay. No:1. 2. Basım 1984 s: 402-404

Deneyin sonucu konusunda aralarında 40 psikiyatrist de bulunan gruplara insanların en çok kaç voltluk akım verebilecekleri sorulmuş, hiçbirini doğru tahminde bulunamamıştır. Deneklerin tümü "tehlikeli," diye işaretlenen 300 volta kadar çıkmış, 450 volta kadar devam edenlerin oranı ise % 62 olarak bulunmuştur. Deney odasına denetçinin tersine öğretmene durmasını söyleyen bir ikinci sahte denek bulunduğu öğretilenlerin daha erken durmaları da bir başka dikkati çeken bulgudur.

Bu deney işkencecilerin konumuna neredeyse birebir uymaktadır. Kendilerine akla yakın ve doğru bir amaç sunulmuştur: Devlet aleyhine çalışan bir örgütü ortaya çıkarmak, bir suçun kanıtlarını bulmak v.b. Yaptıkları yüzünden bir ceza görmeyeceklerdir. İşkence uyguladıkları kişinin gözleri bağlı olduğu için kendilerini teşhis edemez, işkence olayı ortaya çıksa bile katılanların kimlikleri bürokratik karışıklıklarla gizlenecektir v.b. Amaca ulaşana kadar devam etmeleri gerekir. Bundan ötesi her insanın içinde varolan saldırganlığı özgür bırakmasıdır.

Hatta işkencenin bilgi almaktan çok kurbanın kişilik örgütlenmesini bozma amacına yönelik olduğu savımızı da bu deneyin içinde bulabiliriz. Deney fiziksel acıyı öğrenme olayında kullanma biçiminde sunulmuştur. Yani öğretici doğru yanıtları bilmekte ve bunlara uymayan yanıtlar karşısında ceza uygulamaktadır. Bir anlamda öğrenciye cezayla öğreticinin doğruları benimsetilmeye çalışılmaktadır. Bu işkencenin de temel amacıdır ama çoğu kez kendisi de bunun ayırında değildir. İşkenceden çıkan kişinin gerçekleri söyleyerek sorgucunun işini kolaylaştırması değil bir daha eskisi gibi davranmaya cesaret edememesi amaçlanmaktadır ve oldukça sık olarak bu sonuca ulaşılır.

2.2. İşkencenin bireyselliği

Bu konuda iki uç görüş bulunmaktadır. Biri, işkencenin tümüyle -yöntemler de içinde olmak üzere- örgütlü, giderek tek merkezli olduğu; diğeri ise işkencenin tümüyle bireysel psikopatolojinin ürünü olduğu. Aslında her ikisi de yanlıştır. Evet dünyanın çok değişik kesimlerinde ve tarihin değişik dönemlerinde yöntemlerin benzerliği bir eşgüdümü düşündürmektedir. Ancak bu eşgüdümü fazla abartmak gerekir. Bilimsel gelişmeler gizli kapaklı şeyler değildir. Bu gelişmeleri insan yaşamını kolaylaştırmak ve korumak için kullanabildiğiniz kadar kolaylıkla tam tersi amaçlarla da kullanabilirsiniz. Burada örgütlülük ve eşgüdüm güvenlik güçlerinin bireylere kötü davranımı konusunda devlet otoritesinin hoşgörüsünden ibarettir ve bu kadarı işkencenin sürmesine yeter.

Öte yandan işkenceciler bireysel bir tutum içinde değildirler. Evindeki küçük çocuğunun üzerinde sigara söndüren baba ile baba olmasının kendisine bu hakkı verdiği inancı ve yaptığıının gizli kalacağı güvencesiyle saldırganlığını olduğunca özgür bırakmaktadır.

Ancak işkenceci kurbanının ruhsal örgütlenmesine saldırırken sergilemesine izin verilmiş saldırganlığını, kurbanının en duyarlı noktasına yöneltmede ve ona en fazla zararı vermede bir tür içgüdüsel yaratıcılık kullanmaktadır. Bunu sadece uluslararası bir eğitimle açıklamak abartılı olur. Çünkü işkence görmüş

kişilerden edindiğimiz deneyimler işkencecinin bazen kurbanın bile ayırında olmadığı ruhsal zayıf noktaları sezebildiğini ve buralara saldırarak amacına ulaştığını bize göstermektedir.

İşkencenin ne tam bir bireysellik içinde ne de tam bir emir uygulayıcısı durumunda olmadığına direktmemizin amacı işkence uygulamasına katılan hiç kimsenin bu suçla ilişkin sorumluluktan kurtulmaması gerektiğini vurgulamak içindir.

3. İşkence görene ilişkin yanlışlar

3.1. İşkencede "çözölmek"

Çoğu birey işkence altında kendisinden istenen bilgiyi vermenin işkencenin amacına ulaşması olduğunu ve bilgiyi vermekle "çözöldüğünü" sanır. Oysa çözölmek kavramını ruhsal örgütlenmenin bağlarının gevşemesi ve kişinin savunmalarının yetersiz kalması olarak alırsak bu sonuç hiç konuşmadığı durumlarda bile gerçekleşebilir. Fiziksel acı vermenin başlamasından çok önce ruhsal direncinin azaltılması için bir dizi uygulamadan geçmiştir: Dış dünya ile ilişki kurma olasılığının bulunmaması, öldürölmesinin olası olduğunu bilmesi, unutulduğu duygusunu uyardırarak şekilde tek başına bekletilme, uykusuz tutulma, başkalarına yapılan işkence seslerinin dinletilmesi v.b. Bunlara fiziksel acının eklenmesiyle zedelenmesi artırılır. Ruhsal örgütlenmeyi yukarıda tanımladığımız biçimde ele aldığımızda işkence görmüş kişilerin pek çoğunda istenen bilgiyi vermiş olsun ya da olmasın bazı değişiklikler oluştuğunu görüyoruz. İşkence sırasında kendisine işkencecinin söylediği bazı şeylere farkında olmadan inanması ve işkencecinin söylediği doğrultuda davranması bunun bir örneğidir. İşkence görmüş çoğu kişi kendilerine işkence sırasında sürekli söylenen "artık sakat bir insan olarak yaşayacaksın", "iktidarsız olacaksın" v.b. telkinlerini gerçekmiş gibi yaşayabilmektedir. Yine yaşadıklarını kimseye anlatmamaları konusundaki telkinlere de kısmen uyduklarını ve işkence sırasında yaşadıklarını gizlemeye çalıştıklarını görürüz. Bunu, dinleyicileri rahatsız etmeme çabasıyla yaptıklarına ilişkin açıklamaları kendilerine yardımcı olmaya çalışan hekimlere karşı da aynı tutumu sürdürmelerini açıklamamaktadır.

Ayrıntılı görüşmeler sırasında çoğu kez kişilerin belli bir davranış, söz, dokunma gibi bir eylem sırasında "çözöldüklerini" ifade ettiklerine tanık oluruz. Burada kastetdikleri bilgi vermeye başlamaları değil bir tür ruhsal yıkımın başladığını duyumsamalarıdır. Bu kişiler bile işkencede çözölmeyi istenen bilgiyi verme olarak aldıkları için sonradan ortaya çıkan ruhsal sorunlarıyla işkence arasında bir neden-sonuç ilişkisi kurma konusunda direnç göstermekte bu durum da sağaltım çalışmalarını zorlaştırmaktadır.

3.2. İşkenceye dirençlilik

Özellikle işkence görme olasılığı bulunan kişilerin işkenceye direnç geliştirmek için kendi aralarında bir tür eğitim çalışması yaptığı bilinir. Genellikle bu deneyimlerin aktarılması biçiminde olur. Ancak burada da bilgi vermeme ana temayı

oluşturduğu için bazen direnç kazanma çabası daha da zayıf düşme sonucu oluşturabilir. Örneğin fiziksel acıya bağırarak tepki vermesi daha koruyucu olabilecek bir kişinin bu tepkiyi engellemeye çalışması, enerjisini daha da azaltacaktır.

İşkence sonrası rastlanan ruhsal bozukluklar açısından daha dirençli/dirençsiz bireyler bulunduğu biçiminde bir düşüncenin geçerliliği şu ana dek kanıtlanmış değildir. Elimizdeki tek gösterge, işkenceye uğrayacaklarına hiç olasılık vermeyen kişilerin daha derinlemesine etkilendikleri doğrultusundadır.

4. İşkenceye hekim ya da araştırmacı yaklaşımına ilişkin olanlar

4.1. Hekim ya da araştırmacının tarafsızlığı

Bir hekim ya da araştırmacının bilgi ve becerisini işkencecilerin hizmetine sunması ve onların işini kolaylaştırmasının söz konusu bile olmaması gerektiği açıktır. Ancak işkence kurbanlarını ya da işkence olgusunu bilimsel ve/ya da tıbbi bir yaklaşımla ele alırken de bu tür bir yanlışa dolaylı olarak düşülmesi olasılığı bulunmaktadır.

Bilimsel yaklaşım her görüngüyü bir hipotez çerçevesinde araştırmayı ve elde edilen sonuçları yayınlamayı gerektirir. Bu yaklaşımın dürüstlük ve yansızlık dışında bir etik kodu yoktur. Ama işkence olgusu söz konusu olduğunda bu yaklaşımın herhangi bir toplumsal araştırmadaki kadar rahat kullanılamayacağını görürüz. Belli bir işkence biçiminin diğerlerine göre daha etkili olduğunu ortaya koyan bir araştırmacının sonuçlarının yayınlanmasının araştırmacıyı işkencecilerle işbirliği yapmaya yakın bir konuma yerleştireceği kuşkusuzdur.

Aynı biçimde işkenceye uğradığını öne süren bir kişinin muayenesi sırasında salt fiziksel belirtilerin varlığını arama ya da saptanan belirtilerin betimlenmesi sırasında objektif olma adına bulguların anlamını gözden sıyen basitleştirmeler yapma ya da tarafsızlık adına yorumdan kaçınma da yine işkencecinin çıkarına hizmet edecektir. Örneğin bir kişinin sağ kürek kemiği üzerinde ve belinin sol yanında 10'ar cm uzunluğunda ve 4'er cm aralıklı iki paralel ekimoz bulunduğunu bildirmek bir betimleme biçimidir. Ama bu iki paralelin aynı doğrultuda bulunduğu ve yaklaşık 4 cm eninde ve en az 50 cm uzunluğunda bir sert bir cisimle oluşturulmuş olduğunu söylemek daha doğru bir anlatımdır. Aynı zamanda tarafsızlık adına da yanlıştır. Aynı zamanda tarafsızlık adına da yanlıştır.

4.2. İşkence olgularına sağaltım yaklaşımı

Gerek fiziksel gerek ruhsal sonuçlar açısından işkence olgusunun ele alınışı özel yaklaşımlar gerektirmektedir. Ancak fiziksel travmaları sıradan bir travma ya da ruhsal bozukluğu herhangi bir stres tepkisi gibi ele almak yanlıştır. Bazı ortaklaşmalar bulunsa bile konunun özel olduğunun unutulmaması gerekir.